2024/3134

13.12.2024.

PADOMES LĒMUMS (ES) 2024/3134

(2024. gada 2. decembris)

par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnēm

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 148. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu ([1]),

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu ([2]),

pēc apspriešanās ar Reģionu komiteju,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu ([3]),

tā kā:

(1) Lai sasniegtu Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. pantā noteiktos mērķus par pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību, līdzsvarotu ekonomisko izaugsmi, augsta līmeņa vides aizsardzību un vides kvalitātes uzlabošanu, dalībvalstīm un Savienībai ir jāizstrādā koordinēta stratēģija nodarbinātības jomā un jo īpaši jātiecas atbalstīt kvalificētu, izglītotu un pielāgoties spējīgu darbaspēku, kā arī tādus iekļaujošus, noturīgus darba tirgus, kas ir vērsti uz nākotni un spēj reaģēt uz pārmaiņām ekonomikā. Dalībvalstīm nodarbinātības veicināšana jāuzskata par vispārsvarīgu jautājumu un sava darbība šajā jomā jākoordinē Padomē.

(2) Savienībai ir jāapkaro sociālā atstumtība un diskriminācija un ir jāveicina sociālais taisnīgums un aizsardzība, sieviešu un vīriešu līdztiesība, paaudžu solidaritāte un bērnu tiesību aizsardzība, kā noteikts LES 3. pantā. Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienībai ir jāņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta līmeņa nodarbinātības veicināšanu, atbilstīgas sociālās aizsardzības nodrošināšanu, sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu, kā tas noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 9. pantā.

(3) Saskaņā ar LESD Savienība ir izstrādājusi un īstenojusi politikas koordinēšanas instrumentus ekonomikas un nodarbinātības politikas jomās. Šā lēmuma pielikumā izklāstītās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes ("nodarbinātības pamatnostādnes"), kas ir daļa no minētajiem instrumentiem, kopā ar dalībvalstu un Savienības ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm, kuras noteiktas Padomes Ieteikumā (ES) 2015/1184 ([4]), veido integrētās pamatnostādnes. Nodarbinātības pamatnostādnes ir jāizmanto par pamatu politikas īstenošanai dalībvalstīs un Savienībā, un tām ir jāatspoguļo dalībvalstu savstarpējā atkarība. Tā rezultātā tapušais koordinētais Savienības un valstu politikas un reformu kopums veido pienācīgu vispārēju, ilgtspējīgu ekonomikas un sociālās politikas risinājumu salikumu, kam būtu jārada plašāka pozitīva ietekme uz darba tirgiem un sabiedrību kopumā, jāstiprina ekonomiskā un sociālā noturība un efektīvi jāreaģē uz vidēja un ilgtermiņa problēmām, kā arī sekām, ko izraisa tādas krīzes kā Covid-19 pandēmija un augošā dzīves dārdzība saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu.

(4) Lai veicinātu ekonomisko un sociālo progresu, iekļaujošu augšupējo konverģenci, atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanos, stiprinātu Savienības rūpniecisko bāzi un konkurētspēju un panāktu iekļaujošus un noturīgus darba tirgus Savienībā, dalībvalstīm būtu jānovērš darbaspēka un prasmju trūkums un jāveicina kvalitatīva un iekļaujoša

([1]) 2024. gada 22. oktobra atzinums (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).
([2]) 2024. gada 23. oktobra atzinums (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).
([3]) 2024. gada 23. oktobra atzinums (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).
([4]) Padomes Ieteikums (ES) 2015/1184 (2015. gada 14. jūlijs) par vispārējām pamatnostādnēm dalībvalstu un Eiropas Savienības ekonomikas politikai (OV L 192, 18.7.2015., 27. lpp.).

izglītība un mācības visiem, īpašu uzmanību pievēršot pamatprasmju uzlabošanai, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošu studentu vidū, un *STEM* (zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika) skolās un augstākajā izglītībā, uz nākotni orientētai profesionālajai izglītībai un apmācībai, prasmju pilnveidei un pārkvalifikācijai mūža garumā, kā arī efektīvai aktīvai darba tirgus politikai un labākiem darba apstākļiem un karjeras iespējām, vienlaikus ņemot vērā sociālo partneru nozīmi un autonomiju. Tas ir īpaši svarīgi mazāk attīstītajiem, attālajiem un tālākajiem Savienības reģioniem, kur vajadzības ir vislielākās. Trūkumu var vēl vairāk novērst, uzlabojot taisnīgu ES iekšējo mobilitāti darba ņēmējiem un izglītojamajiem un piesaistot talantus no valstīm ārpus Savienības. Turklāt būtu jāstiprina saikne starp izglītības un mācību sistēmām un darba tirgu un būtu jāatzīst prasmes, zināšanas un kompetences, kas iegūtas neformālās un ikdienējās mācīšanās rezultātā.

(5) nodarbinātības pamatnostādnes atbilst Savienības jaunajam ekonomikas pārvaldības satvaram, kas stājās spēkā 2024. gada 30. aprīlī ([5]) un spēkā esošajiem Savienības tiesību aktiem un dažādām Savienības iniciatīvām, tostarp Padomes 2021. gada 14. jūnija ([6]), 2021. gada 29. novembra ([7]), 2022. gada 5. aprīļa ([8]), 2022. gada 16. jūnija ([9]), 2022. gada 28. novembra ([10]), 2022. gada 8. decembra ([11]), 2023. gada 30. janvāra ([12]), 2023. gada 12. jūnija ([13]) un 2023. gada 27. novembra ([14]) ieteikumiem, Komisijas Ieteikumam (ES) 2021/402 ([15]), Padomes 2021. gada 26. februāra rezolūcijai ([16]), Komisijas 2021. gada 9. decembra paziņojumam "Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plānu sociālajai ekonomikai", 2020. gada 30. septembra paziņojumam par Digitālās izglītības rīcības plānu 2021.–2027. gadam, 2021. gada 3. marta paziņojumam "Savienība, kurā valda līdztiesība: personu ar invaliditāti tiesību stratēģija 2021.–2030. gadam", 2022. gada 7. septembra paziņojumam par Eiropas Aprūpes stratēģiju, 2023. gada 1. februāra paziņojumam par Zaļā kursa industriālo plānu neto nulles emisiju laikmetam, 2023. gada 25. janvāra paziņojumam par sociālā dialoga stiprināšanu Eiropas Savienībā, 2022. gada 28. septembra paziņojumam par labāku dalībvalstu rīcībpolitiku distributīvās ietekmes novērtēšanu un 2024. gada 20. marta paziņojumam "Darbaspēka un prasmju trūkums ES – rīcības plāns", Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumiem (ES) 2021/2316 ([17]) un (ES) 2023/936 ([18]), un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvām (ES) 2022/2041 ([19]), (ES) 2022/2381 ([20]), (ES) 2023/970 ([21]) un (ES) 2024/2831 ([22]).

([5]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([6]) Padomes Ieteikums (ES) 2021/1004 (2021. gada 14. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Garantiju bērniem (OV L 223, 22.6.2021., 14. lpp.).

([7]) Padomes Ieteikums (2021. gada 29. novembris) par jaukta tipa mācīšanās pieejām kvalitatīvai un iekļaujošai pamatizglītībai un vidējai izglītībai (OV C 504, 14.12.2021., 21. lpp.).

([8]) Padomes Ieteikums (2022. gada 5. aprīlis), "Veidot tiltus efektīvai sadarbībai augstākās izglītības jomā Eiropā" (OV C 160, 13.4.2022., 1. lpp.).

([9]) Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par mācīšanos zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības vajadzībām (OV C 243, 27.6.2022., 1. lpp.), Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par Eiropas pieeju mikroapliecinājumiem mūžizglītībā un nodarbināmībā (OV C 243, 27.6.2022., 10. lpp.), Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par individuāliem mācību kontiem (OV C 243, 27.6.2022., 26. lpp.) un Padomes Ieteikums (2022. gada 16. jūnijs) par to, kā nodrošināt taisnīgu pārkārtošanos uz klimatneitralitāti (OV C 243, 27.6.2022., 35. lpp.).

([10]) Padomes Ieteikums (2022. gada 28. novembris) "Ceļi uz panākumiem skolā" un ar ko aizstāj Padomes 2011. gada 28. jūnija Ieteikumu par politiku, lai mazinātu mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu (OV C 469, 9.12.2022., 1. lpp.).

([11]) Padomes Ieteikums (2022. gada 8. decembris) par piekļuvi cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei (OV C 476, 15.12.2022., 1. lpp.) un Padomes Ieteikums (2022. gada 8. decembris) par agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi: Barselonas mērķrādītāji 2030. gadam (OV C 484, 20.12.2022., 1. lpp.).

([12]) Padomes Ieteikums (2023. gada 30. janvāris) par adekvātu minimālo ienākumu, kas nodrošina aktīvu iekļaušanu (OV C 41, 3.2.2023., 1. lpp.).

([13]) Padomes Ieteikums (2023. gada 12. jūnijs) par sociālā dialoga stiprināšanu Eiropas Savienībā (OV C, C/2023/1389, 6.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1389/oj).

([14]) Padomes Ieteikums (2023. gada 27. novembris) par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi (OV C, C/2023/1344, 29.11.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1344/oj).

([15]) Komisijas Ieteikums (ES) 2021/402 (2021. gada 4. marts) par iedarbīgu un aktīvu atbalstu nodarbinātībai pēc Covid-19 krīzes (*EASE*) (OV L 80, 8.3.2021., 1. lpp.).

([16]) Padomes Rezolūcija par stratēģisku satvaru Eiropas sadarbībai izglītības un mācību jomā ceļā uz Eiropas izglītības telpu un turpmāk (2021–2030) (OV C 66, 26.2.2021., 1. lpp.).

([17]) Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2021/2316 (2021. gada 22. decembris) par Eiropas Jaunatnes gadu (2022) (OV L 462, 28.12.2021., 1. lpp.).

([18]) Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums (ES) 2023/936 (2023. gada 10. maijs) par Eiropas Prasmju gadu (OV L 125, 11.5.2023., 1. lpp.).

([19]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2041 (2022. gada 19. oktobris) par adekvātām minimālajām algām Eiropas Savienībā (OV L 275, 25.10.2022., 33. lpp.).

([20]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2381 (2022. gada 23. novembris) par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotētu uzņēmumu direktoru vidū un saistītiem pasākumiem (OV L 315, 7.12.2022., 44. lpp.).

([21]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/970 (2023. gada 10. maijs) par to, lai ar darba samaksas pārredzamības un izpildes mehānismu stiprinātu to, kā tiek piemērots princips par vienādu darba samaksu vīriešiem un sievietēm par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu (OV L 132, 17.5.2023., 21. lpp.).

([22]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/2831 (2024. gada 23. oktobris) par darba nosacījumu uzlabošanu platformu darbā (OV L, 2024/2831, 11.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2831/oj).

(6) Eiropas pusgads apvieno šos dažādos instrumentus visaptverošā sistēmā, ar kuras palīdzību tiek īstenota integrēta daudzpusēja ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinācija un uzraudzība Savienībā. Cenšoties panākt vides ilgtspēju, ražīgumu, taisnīgumu un makroekonomisko stabilitāti, Eiropas pusgadā ir integrēti Eiropas sociālo tiesību pīlāra principi, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija izsludināja 2017. gada novembrī ([23]) ("Eiropas sociālo tiesību pīlārs"), un tā uzraudzības instruments, proti, sociālo rezultātu pārskats, kas ļauj arī veikt augšupējās sociālās konverģences risku un problēmu analīzi Savienībā, un paredzēta cieša sadarbība ar sociālajiem partneriem, pilsonisko sabiedrību un citām ieinteresētajām personām. Eiropas pusgads arī atbalsta Apvienoto Nāciju Organizācijas noteikto ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Savienības un dalībvalstu ekonomikas un nodarbinātības politikai būtu jāiet rokrokā ar taisnīgu Savienības pārkārtošanos uz klimatneitrālu, vides ziņā ilgtspējīgu un digitālu ekonomiku, jāuzlabo konkurētspēja un ražīgums, jānodrošina pienācīgi darba apstākļi, jāveicina inovācija, jāsekmē demokrātija darbā, sociālais dialogs, sociālais taisnīgums, vienlīdzīgas iespējas un augšupēja sociālekonomiskā konverģence, jānovērš nevienlīdzība un reģionālās atšķirības, kā arī jācīnās pret nabadzību un sociālo atstumtību.

(7) Klimata pārmaiņas un citas ar vidi saistītas problēmas, nepieciešamība nodrošināt taisnīgu zaļo pārkārtošanos, enerģētiskā neatkarība un uzlabota neto nulles emisiju industriju konkurētspēja un nepieciešamība nodrošināt Eiropas atvērto stratēģisko autonomiju, kā arī digitalizācijas, mākslīgā intelekta un platformu ekonomikas attīstība, tāldarba pieaugums un demogrāfiskās pārmaiņas būtiski pārveido Savienības ekonomiku un sabiedrību. Savienībai un tās dalībvalstīm ir jāsadarbojas, lai pilnvērtīgi un proaktīvi reaģētu uz šādām strukturālajām pārmaiņām un pēc vajadzības pielāgotu pašreizējās sistēmas, atzīstot ciešo savstarpējo atkarību, kas pastāv starp dalībvalstu ekonomiku un darba tirgu un ar tiem saistīto politiku. Tālab gan Savienības, gan valstu līmenī, vienlaikus atzīstot sociālo partneru lomu, ir nepieciešama koordinēta, vērienīga un efektīva politiskā rīcība, kas būtu saskaņā ar LESD un Savienības noteikumiem par ekonomikas pārvaldību, ņemot vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru. Šādai politikas rīcībai būtu jāaptver ilgtspējīgu investīciju palielināšana visos Savienības reģionos, atjaunota apņemšanās pareizā secībā veikt reformas un investīcijas, kas sekmē ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomisko izaugsmi, kvalitatīvu darbvietu izveidi, ražīgumu, taisnīgus darba apstākļus, sociālo un teritoriālo kohēziju, augšupēju sociālekonomisko konverģenci, noturību un fiskālās atbildības īstenošanu. Kā norādīts Ieteikumā par mācīšanos zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības vajadzībām, izglītības un mācību dimensijas sistemātiska integrēšana citās rīcībpolitikās, kas saistītas ar zaļo pārkārtošanos un ilgtspējīgu attīstību mūžizglītības perspektīvā, var atbalstīt minēto rīcībpolitiku īstenošanu. Atbalsts būtu jāsniedz no esošajām Savienības finansēšanas programmām un jo īpaši no Atveseļošanas un noturības mehānisma, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/241 ([24]), un no kohēzijas politikas fondiem, tostarp no Eiropas Sociālā fonda Plus, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1057 ([25]), un no Eiropas Reģionālās attīstības fonda, ko reglamentē Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1058 ([26]), kā arī no Taisnīgas pārkārtošanās fonda, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1056 ([27]). Politiskajā rīcībā būtu jāapvieno pasākumi piedāvājuma jomā un pieprasījuma jomā, vienlaikus ņemot vērā šādu pasākumu ietekmi uz ekonomiku, vidi, nodarbinātību un sociālo jomu.

(8) Eiropas sociālo tiesību pīlārā ir noteikti divdesmit principi un tiesības atbalstīt labi funkcionējošus un taisnīgus darba tirgus un labklājības sistēmas, kas strukturētas trīs kategorijās: vienādas iespējas un darba tirgus pieejamība, taisnīgi darba apstākļi un sociālā aizsardzība un iekļaušana. Minētie principi un tiesības dod stratēģisku ievirzi Savienībai, nodrošinot, ka pārkārtošanās uz klimatneitralitāti, vides ilgtspēju un digitalizāciju, kā arī demogrāfiskās pārmaiņas ir sociāli godīgas un taisnīgas un saglabā teritoriālo kohēziju. Eiropas sociālo tiesību pīlārs kopā ar sociālo rezultātu pārskatu veido norādes, lai pārraudzītu dalībvalstu nodarbinātības un sociālos rādītājus, tostarp augšupējo sociālo konverģenci Savienībā Eiropas pusgada laikā, virzītu reformas un investīcijas valsts, reģionālā un vietējā līmenī un mūsdienu ekonomikā apvienotu sociālos un tirgus aspektus, arī veicinot sociālo ekonomiku. Komisija 2021. gada 4. martā nāca klajā ar rīcības plānu Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanai ("rīcības plāns"), kurā iekļauti vērienīgi, tomēr reāli Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāji attiecībā uz nodarbinātību (ka nodarbinātiem vajadzētu būt

([23]) Iestāžu kopīgā proklamācija par Eiropas sociālo tiesību pīlāru (OV C 428, 13.12.2017., 10. lpp.).
([24]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).
([25]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1057 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+) un atceļ Regulu (ES) Nr. 1296/2013 (OV L 231, 30.6.2021., 21. lpp.).
([26]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1058 (2021. gada 24. jūnijs) par Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Kohēzijas fondu (OV L 231, 30.6.2021., 60. lpp.).
([27]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1056 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko izveido Taisnīgas pārkārtošanās fondu (OV L 231, 30.6.2021., 1. lpp.).

vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem), prasmēm (ka mācībās katru gadu būtu jāpiedalās vismaz 60 % visu pieaugušo) un nabadzības samazināšanu (ka nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits būtu jāsamazina vismaz par 15 miljoniem, un to skaitā vajadzētu būt pieciem miljoniem bērnu), ("Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāji") un papildu apakšmērķrādītāji, kā arī pārskatītais sociālo rezultātu pārskats.

(9) Valstu vai valdību vadītāji Portu sociālajā samitā 2021. gada 8. maijā atzina Eiropas sociālo tiesību pīlāru par būtisku atveseļošanas elementu, norādot, ka tā īstenošana stiprinās Savienības virzību uz digitālu, zaļu un taisnīgu pārkārtošanos un palīdzēs sasniegt augšupēju sociālo un ekonomisko konverģenci un risināt demogrāfiskās problēmas. Valstu vai valdību vadītāji uzsvēra, ka sociālā dimensija, sociālais dialogs un aktīva sociālo partneru iesaistīšana ir izteikti konkurētspējīgas sociālās tirgus ekonomikas pamatā un atzinīgi novērtēja jaunos Savienības pamatmērķrādītājus. Viņi apstiprināja savu Eiropadomes Stratēģiskajā programmā 2019.–2024. gadam noteikto apņēmību turpināt intensificēt Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu Savienības un valstu līmenī, pienācīgi ņemot vērā attiecīgās kompetences, kā arī subsidiaritātes un proporcionalitātes principu. Visbeidzot, viņi uzsvēra, ka ir svarīgi arī augstākajā līmenī cieši sekot līdzi panāktajam progresam virzībā uz Eiropas sociālo tiesību pīlāra un Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāju īstenošanu.

(10) Valstu vai to valdību vadītāji Portu sociālajā samitā un 2021. gada jūnija Eiropadome atzinīgi novērtēja Savienības 2030. gada pamatmērķrādītājus. Kopā ar sociālo rezultātu pārskatu tie palīdzēs uzraudzīt progresu virzībā uz Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošanu politikas koordinēšanas ietvaros Eiropas pusgada kontekstā. Portu sociālais samits turklāt aicināja dalībvalstis noteikt vērienīgus nacionālos mērķrādītājus, kuriem, pienācīgi ņemot vērā katras dalībvalsts izejas pozīciju, būtu jāsniedz atbilstīgs ieguldījums Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāju sasniegšanā. Laikposmā no 2021. gada septembra līdz 2022. gada jūnijam pēc Komisijas uzaicinājuma dalībvalstis iesniedza savus nacionālos mērķrādītājus. 2022. gada jūnija Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padomē dalībvalstu ministri uzsvēra, ka ir svarīgi cieši sekot līdzi panāktajam progresam virzībā uz Eiropas sociālo tiesību pīlāra un Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāju īstenošanu. Ņemot to vērā, minēto nacionālo mērķrādītāju sasniegšanā gūto progresu uzrauga vienotajā nodarbinātības ziņojumā, ko Padome pieņēma 2024. gada 11. martā ("2024. gada vienotais nodarbinātības ziņojums"), un tas ir integrēts Eiropas pusgada uzraudzības instrumentos. Turklāt 2024. gada vienotajā nodarbinātības ziņojumā izmēģinājuma kārtā bija ietverta "valstu pirmā posma analīze" par iespējamiem riskiem augšupējai sociālajai konverģencei, kura bija balstīta uz sociālās konverģences sistēmas iezīmēm un kurā bija norādīts, ka septiņas dalībvalstis saskaras ar iespējamiem riskiem. Vadoties no minētā secinājuma, minētajām septiņām dalībvalstīm tika veikta padziļināta "otrā posma analīze", kas parādīja, ka vispārējie izaicinājumi nav apstiprināti attiecībā uz visām šīm dalībvalstīm.

(11) Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Eiropadome savos 2022. gada 24. februāra secinājumos nosodīja Krievijas darbības, kuru mērķis ir graut Eiropas un globālo drošību un stabilitāti, un pauda solidaritāti ar Ukrainas tautu, uzsvērdama to, ka Krievija pārkāpj starptautiskās tiesības un Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu principus. Pašreizējā kontekstā pagaidu aizsardzība, kas piešķirta ar Padomes Īstenošanas lēmumu (ES) 2022/382 ([28]) un pagarināta ar Padomes Īstenošanas lēmumu (ES) 2023/2409 ([29]), Savienībā sniedz ātru un efektīvu palīdzību pārvietotajām personām, kuras bēg no Krievijas agresijas kara pret Ukrainu, un ļauj šādām pārvietotajām personām izmantot minimālās tiesības visā Savienībā, kas nodrošina pienācīgu aizsardzības līmeni. Piedaloties Savienības darba tirgos, no Ukrainas pārvietotās personas var turpināt dot ieguldījumu Savienības ekonomikas stiprināšanā un palīdzēt atbalstīt savu valsti un cilvēkus, kuri palikuši Ukrainā. Šādi iegūta pieredze un prasmes nākotnē var dot ieguldījumu Ukrainas atjaunošanā. Nepavadītiem bērniem un pusaudžiem pagaidu aizsardzība piešķir tiesības uz likumisku aizbildnību un piekļuvi bērnu izglītībai un aprūpei. Dalībvalstīm būtu jāturpina iesaistīt sociālos partnerus tādu politikas pasākumu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā, kuru mērķis ir risināt ar nodarbinātību un prasmēm, tostarp kvalifikāciju atzīšanu, saistītas problēmas, ar ko saskaras no Ukrainas pārvietotie cilvēki. Sociālajiem partneriem ir būtiska loma minētā kara ietekmes samazināšanā nodarbinātības un ražošanas saglabāšanas ziņā.

(12) Darba tirgus reformām, tostarp valstu algu noteikšanas mehānismiem, būtu jāievēro valstu sociālā dialoga un koplīguma sarunu prakse, kā arī sociālo partneru autonomija, lai nodrošinātu taisnīgas algas, kas nodrošina pienācīgu dzīves līmeni, ilgtspējīgu izaugsmi un augšupēju sociālekonomisko konverģenci. Šādām reformām būtu

([28]) Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2022/382 (2022. gada 4. marts), ar ko Direktīvas 2001/55/EK 5. panta nozīmē konstatē no Ukrainas pārvietoto personu masveida pieplūduma esamību un nosaka pagaidu aizsardzības ieviešanu (OV L 71, 4.3.2022., 1. lpp.).

([29]) Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2023/2409 (2023. gada 19. oktobris), ar ko pagarina ar Īstenošanas lēmumu (ES) 2022/382 ieviesto pagaidu aizsardzību (OV L, 2023/2409, 24.10.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/2409/oj).

jādod iespēja plaši apsvērt sociālekonomiskos faktorus, tostarp ilgtspējas, konkurētspējas, inovācijas, kvalitatīvu darbvietu izveides, taisnīgu darba apstākļu, demokrātijas darbā, dzimumu līdztiesības, nodarbinātu personu nabadzības, izglītības, mācību un prasmju, sabiedrības veselības, sociālās aizsardzības un iekļaušanas, kā arī faktisko ienākumu uzlabojumus. 2024. gada Valdušesas samitā tika atkārtoti apstiprināta sociālā dialoga nozīme, risinot problēmas darba pasaulē, tostarp darbaspēka un prasmju trūkumu.

(13) Atveseļošanas un noturības mehānisms un citi Savienības fondi palīdz dalībvalstīm īstenot reformas un veikt investīcijas, kas atbilst Savienības prioritātēm, tādējādi veidojot Savienības ekonomiku un sabiedrību ilgtspējīgāku un noturīgāku un labāk sagatavotu attiecībā uz zaļo un digitālo pārkārtošanos mainīgajā kontekstā pēc Covid-19 pandēmijas. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu ir vēl vairāk saasinājis iepriekš pastāvošās sociālekonomiskās problēmas, jo augstākas enerģijas cenas īpaši ietekmēja mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem. Dalībvalstīm un Savienībai būtu jāturpina rūpēties par to, lai tiktu mazināta sociālā ietekme un ietekme uz nodarbinātību un ekonomiku un lai pārkārtošanās būtu sociāli godīga un taisnīga, ņemot vērā arī to, ka lielāka atvērta stratēģiskā autonomija un paātrināta zaļā pārkārtošanās palīdzēs samazināt atkarību no enerģijas un citu stratēģisko produktu un tehnoloģiju importa, jo īpaši no Krievijas. Būtiski ir stiprināt noturību un veidot iekļaujošu un noturīgu sabiedrību, kurā cilvēki ir aizsargāti un spēj paredzēt un pārvaldīt pārmaiņas un kurā viņi var aktīvi piedalīties sabiedrības norisēs un ekonomikā.

(14) Lai atbalstītu statusa maiņu darba tirgū un pilnībā izmantotu neizmantoto darba tirgus potenciālu, arī saskaņā ar aktīvas iekļaušanas pieeju un ņemot vērā zaļo un digitālo pārkārtošanos, ir vajadzīgs saskaņots aktīvas darba tirgus politikas kopums, kas ietver pagaidu un mērķtiecīgus darbā pieņemšanas un statusa maiņas stimulus, prasmju politiku, tostarp mācīšanos zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības vajadzībām, kā arī mērķorientēti, efektīvi un pielāgojami nodarbinātības dienesti. Būtu jānodrošina pienācīgi darba apstākļi, tostarp darba aizsardzība un darba ņēmēju fiziskā un psihoemocionālā veselība.

(15) Būtu jānovērš diskriminācija visās tās izpausmēs, jānodrošina dzimumu līdztiesība un jāatbalsta darba tirgū nepietiekami pārstāvētu grupu nodarbinātība. Būtu visiem jānodrošina vienlīdzīga piekļuve un iespējas un būtu jāsamazina nabadzība un sociālā atstumtība, jo īpaši bērnu, personu ar invaliditāti un romu tautības iedzīvotāju nabadzība un sociālā atstumtība, it īpaši, nodrošinot darba tirgu un adekvātu un iekļaujošu sociālās aizsardzības sistēmu pilnvērtīgu darbību, kā noteikts Padomes 2019. gada 8. novembra ([30]) un 2023. gada 30. janvāra ([31]) ieteikumā. Turklāt būtu jālikvidē šķēršļi, kas kavē iekļaujošu un uz nākotni vērstu izglītību, mācības, mūžizglītību un dalību darba tirgū. Dalībvalstīm būtu jāveic investīcijas pirmsskolas izglītībā un aprūpē atbilstīgi Eiropas Garantijai bērniem un Ieteikumam par Barselonas mērķrādītājiem 2030. gadam, jāiegulda, lai padarītu profesionālo izglītību un apmācību pievilcīgāku un iekļaujošāku atbilstīgi Padomes 2020. gada 24. novembra Ieteikumam ([32]), kā arī jāveic investīcijas digitālo un zaļo prasmju jomā saskaņā ar Digitālās izglītības rīcības plānu un Ieteikumiem par mācīšanos zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības vajadzībām un "Ceļi uz panākumiem skolā". Nepieciešams nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai ir piekļuve cenas ziņā pieejamiem un pienācīgiem mājokļiem, tostarp, izmantojot sociālos mājokļus. Būtu jārisina bezpajumtniecības jautājums, jo īpaši ar preventīviem pasākumiem un sekmējot piekļuvi pastāvīgam mājoklim, un sniedzot veicinošus atbalsta pakalpojumus. Savlaicīga un vienlīdzīga piekļuve cenas ziņā pieejamai kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei saskaņā ar Padomes 2022. gada 8. decembra Ieteikumu ([33]), kā arī veselības aprūpes pakalpojumiem, tostarp profilaksei un veselības aprūpes veicināšanai, ir īpaši svarīga, ņemot vērā arī iespējamos veselības apdraudējumus nākotnē un saistībā ar sabiedrības novecošanu. Būtu jāturpina īstenot personu ar invaliditāti potenciāls veicināt ekonomikas izaugsmi un sociālo attīstību saskaņā ar Personu ar invaliditāti tiesību stratēģiju, kurā dalībvalstis tika aicinātas noteikt nodarbinātības un pieaugušo izglītības mērķrādītājus personām ar invaliditāti. ES stratēģiskajā satvarā romu jautājumos ([34]) ir uzsvērta marginalizēto romu kopienu spēja samazināt darbaspēka un prasmju trūkumu, un tā mērķis ir vismaz uz pusi samazināt nodarbinātības plaisu starp romiem un iedzīvotājiem kopumā. Jaunas tehnoloģijas un mainīgas darbavietas visā Savienībā ļauj nodrošināt

([30]) Padomes Ieteikums (2019. gada 8. novembris) par darbinieku un pašnodarbināto personu piekļuvi sociālajai aizsardzībai (OV C 387, 15.11.2019., 1. lpp.).

([31]) Padomes Ieteikums (2023. gada 30. janvāris) par adekvātu minimālo ienākumu, kas nodrošina aktīvu iekļaušanu (OV C 41, 3.2.2023., 1. lpp.).

([32]) Padomes Ieteikums (2020. gada 24. novembris) par profesionālo izglītību un apmācību (PIA) ilgtspējīgai konkurētspējai, sociālajam taisnīgumam un noturībai (OV C 417, 2.12.2020., 1. lpp.).

([33]) Padomes Ieteikums (2022. gada 8. decembris) par piekļuvi cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei (OV C 476, 15.12.2022., 1. lpp.).

([34]) Komisijas 2020. gada 7. oktobra paziņojums "Savienība, kurā valda līdztiesība: ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskais satvars" un Padomes Ieteikums (2021. gada 12. marts) par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību (OV C 93, 19.3.2021., 1. lpp.).

elastīgāku darba režīmu, kā arī uzlabot ražīgumu un darba un privātās dzīves līdzsvaru, vienlaikus veicinot Savienības zaļo saistību izpildi. Minētās norises rada arī jaunas problēmas darba tirgos, ietekmējot darba ņēmēju un pašnodarbināto darba apstākļus, darba aizsardzību un viņu faktisko piekļuvi adekvātai sociālajai aizsardzībai. Dalībvalstīm sadarbībā ar sociālajiem partneriem būtu jānodrošina, ka jauni darba organizācijas veidi tiek pārvērsti kvalitatīvās darbvietās un pienācīgās, veselīgās un drošās darbavietās un darba apstākļos, kā arī nodrošina darba un privātās dzīves līdzsvaru, aktīvas un veselīgas vecumdienas, saglabājot iedibinātās darba un sociālās tiesības un stiprinot Eiropas sociālo modeli.

(16) Integrētās pamatnostādnes būtu jāizmanto par pamatu konkrētām valstīm adresētiem ieteikumiem, kurus Padome sniedz dalībvalstīm. Dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto savi *REACT-EU* resursi, kas darīti pieejami saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2020/2221 ([35]), ar kuru līdz 2023. gadam tiek stiprināti kohēzijas politikas fondi un Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām. Pašreizējās Ukrainas krīzes dēļ Regula (ES) 2020/2221 ir papildināta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2022/562 ([36]), kā arī ar turpmākiem grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2021/1060 ([37]) par priekšfinansējuma palielināšanu *REACT-EU* vajadzībām un ar jaunām vienības izmaksām, kas palīdzēs paātrināt to cilvēku integrāciju, kuri pamet Ukrainu un ierodas Savienībā, kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2022/613 ([38]). Turklāt 2021.–2027. gada plānošanas periodā dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto Eiropas Sociālais fonds Plus, Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Atveseļošanas un noturības mehānisms un citi Savienības fondi, tostarp Taisnīgas pārkārtošanās fonds, kā arī fonds *InvestEU*, kas izveidots ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/523 ([39]), kā arī tehniskā atbalsta instruments, lai veicinātu kvalitatīvu nodarbinātību un sociālās investīcijas, apkarotu nabadzību un sociālo atstumtību, cīnītos pret diskrimināciju, nodrošinātu piekļūstamību un iekļautību, kā arī lai veicinātu darbaspēka prasmju pilnveides un pārkvalificēšanās iespējas, mūžizglītību un augstas kvalitātes izglītību un mācības visiem, ietverot arī digitālo pratību un prasmes, lai iedzīvotājiem sniegtu zināšanas un kvalifikācijas, kas nepieciešamas digitālajai un zaļajai ekonomikai. Dalībvalstīm būtu pilnībā jāizmanto arī ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/691 ([40]) izveidotais Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds darbu zaudējušiem darba ņēmējiem, lai sniegtu atbalstu darba ņēmējiem, kas atlaisti tādu lielu pārstrukturēšanas pasākumu rezultātā kā, piemēram, sociālekonomiskās pārmaiņas, ko izraisījušas globālas tendences, un tehnoloģiskās un vides pārmaiņas. Lai gan integrētās pamatnostādnes ir adresētas dalībvalstīm un Savienībai, tās būtu jāīsteno partnerībā ar visām valsts, reģionālajām un vietējām iestādēm, cieši iesaistot parlamentus, kā arī sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus.

(17) Nodarbinātības komitejai un Sociālās aizsardzības komitejai saskaņā ar to attiecīgajām LESD paredzētajām pilnvarām būtu jāuzrauga, kā attiecīgā politika tiek īstenota, raugoties no nodarbinātības pamatnostādņu aspekta. Minētajām komitejām un Padomes darba sagatavošanas struktūrām, kas iesaistītas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanā, būtu cieši jāsadarbojas. Būtu jāuztur politikas dialogs starp Eiropas Parlamentu, Padomi un Komisiju, jo īpaši par nodarbinātības pamatnostādnēm.

(18) Ir notikusi apspriešanās ar Sociālās aizsardzības komiteju,

([35]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/2221 (2020. gada 23. decembris), ar ko Regulu (ES) Nr. 1303/2013 groza attiecībā uz papildu resursiem un īstenošanas kārtību, lai palīdzētu veicināt ar Covid-19 pandēmiju un tās sociālajām sekām saistītās krīzes seku pārvarēšanu un sagatavoties zaļai, digitālai un noturīgai ekonomikas atveseļošanai (*REACT-EU*) (OV L 437, 28.12.2020., 30. lpp.).

([36]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/562 (2022. gada 6. aprīlis), ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 223/2014 attiecībā uz kohēzijas rīcību bēgļu atbalstam Eiropā (*CARE*) (OV L 109, 8.4.2022., 1. lpp.).

([37]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai (OV L 231, 30.6.2021., 159. lpp.).

([38]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/613 (2022. gada 12. aprīlis), ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 223/2014 attiecībā uz lielāku priekšfinansējumu no *REACT-EU* resursiem un vienības izmaksu noteikšanu (OV L 115, 13.4.2022., 38. lpp.).

([39]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/523 (2021. gada 24. marts), ar ko izveido programmu *InvestEU* un groza Regulu (ES) 2015/1017 (OV L 107, 26.3.2021., 30. lpp.).

([40]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/691 (2021. gada 28. aprīlis) par Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu darbu zaudējušiem darba ņēmējiem (EGF) un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 1309/2013 (OV L 153, 3.5.2021., 48. lpp.).

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Ar šo tiek pieņemtas pielikumā izklāstītās dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes ("nodarbinātības pamatnostādnes"). Nodarbinātības pamatnostādnes ir daļa no integrētajām pamatnostādnēm.

2. pants

Dalībvalstis nodarbinātības pamatnostādnes ņem vērā savā nodarbinātības politikā un reformu programmās, par kurām ziņojumus iesniedz saskaņā ar LESD 148. panta 3. punktu.

3. pants

Šis lēmums ir adresēts dalībvalstīm.

Briselē, 2024. gada 2. decembrī

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs

NAGY M.

PIELIKUMS

5. pamatnostādne. Palielināt pieprasījumu pēc darbaspēka

Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina ilgtspējīga sociālā tirgus ekonomika un jāatvieglo un jāatbalsta investīcijas kvalitatīvu darbvietu radīšanā, izmantojot arī potenciālu, kas saistīts ar digitālo un zaļo pārkārtošanos, ņemot vērā Savienības pamatmērķus un valstu mērķus 2030. gadam nodarbinātības jomā. Šajā nolūkā tām būtu jāmazina šķēršļi, ar kuriem uzņēmumi saskaras, pieņemot darbā cilvēkus, jāveicina atbildīga uzņēmējdarbība un patiesa pašnodarbinātība un jo īpaši jāatbalsta mikrouzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu izveide un izaugsme, cita starpā nodrošinot piekļuvi finansējumam un izmantojot atjaunīgās un aprites ekonomikas potenciālu. Dalībvalstīm būtu aktīvi jāveicina sociālās ekonomikas, tostarp sociālo uzņēmumu, attīstība un pilnībā jāizmanto tās potenciāls. Tām būtu jāizstrādā attiecīgi pasākumi un stratēģijas sociālajai ekonomikai, jāsekmē sociālā inovācija un jāveicina tie uzņēmējdarbības modeļi, kas rada kvalitatīvas nodarbinātības iespējas un sociālo labklājību, jo īpaši vietējā līmenī, tostarp aprites ekonomikā un teritorijās, kuras visvairāk skar pārkārtošanās uz zaļo ekonomiku, tostarp izmantojot mērķtiecīgu finansiālu atbalstu un pakalpojumus.

Lai stiprinātu noturību pret iespējamiem ekonomiskiem un/vai darba tirgus satricinājumiem vai pastāvīgām strukturālām pārmaiņām, svarīga nozīme ir labi izstrādātām saīsināta darba laika shēmām un līdzīgiem pasākumiem. Tās var atbalstīt arī strukturālas pārmaiņas, atvieglojot un atbalstot pārstrukturēšanas procesus un darbaspēka pārorientēšana no nozarēm, kurās vērojama lejupslīde, uz jaunām nozarēm, tādējādi palielinot ražīgumu un konkurētspēju, saglabājot nodarbinātību un palīdzot modernizēt ekonomiku, tostarp, attīstot ar to saistītās prasmes. Būtu jāapsver labi strukturēti darbā pieņemšanas un profesionālās pārejas stimuli un prasmju pilnveides un pārkvalificēšanās pasākumi, kas izstrādāti ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem, lai atbalstītu kvalitatīvu darbvietu radīšanu un profesionālās pārejas visas darba dzīves laikā un lai risinātu darbaspēka un prasmju trūkumu, ņemot vērā arī digitālo un zaļo pārkārtošanos, demogrāfiskās pārmaiņas, kā arī ietekmi, ko rada Krievijas agresijas karš pret Ukrainu.

Nodokļi būtu jāpārorientē no darbaspēka uz citiem avotiem, kuri dod lielāku labumu nodarbinātībai un iekļaujošai izaugsmei saskaņā ar klimata un vides politikas mērķiem, un, to darot, būtu jāņem vērā nodokļu sistēmas pārdales ietekme, kā arī ietekme uz sieviešu dalību darba tirgū, vienlaikus aizsargājot ienākumus, kas nodrošinās pienācīgu sociālo aizsardzību un izdevumus izaugsmes veicināšanai.

Dalībvalstīm, arī tām, kurās ir ar likumu noteikta minimālā darba alga, būtu jāveicina darba koplīgumu slēgšanas sarunas par algu noteikšanu un jānodrošina sociālo partneru pilnvērtīga iesaiste pārredzamā un paredzamā veidā, kas ļautu adekvāti salāgot algas ar ražīguma izmaiņām un veicinātu taisnīgas algas, kuras nodrošina pienācīgu dzīves līmeni, īpašu uzmanību veltot grupām ar zemākiem un vidējiem ienākumiem, lai stiprinātu augšupēju sociālekonomisko konverģenci. Algu noteikšanas mehānismos būtu jāņem vērā arī sociālekonomiskie apstākļi, arī nodarbinātības izaugsme, konkurētspēja, pirktspēja un reģionālā un nozaru attīstība. Ievērojot valstu praksi un sociālo partneru autonomiju, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būtu jānodrošina, ka visiem darba ņēmējiem ir adekvātas algas, jo tie tieši vai netieši gūst labumu no koplīgumiem vai adekvātas ar likumu noteiktas minimālās algas, ņemot vērā atalgojuma ietekmi uz konkurētspēju, kvalitatīvu darbvietu radīšanu, pirktspēju un nodarbinātu personu nabadzību.

6. pamatnostādne. Stiprināt darbaspēka piedāvājumu un uzlabot piekļuvi nodarbinātībai, prasmju un kompetenču apguvei mūža garumā.

Ņemot vērā digitālo un zaļo pārkārtošanos, demogrāfiskās pārmaiņas un Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, dalībvalstīm būtu jāveicina ilgtspēja, ražīgums, konkurētspēja, nodarbināmība, iekļautība un cilvēkkapitāla attīstība, sekmējot prasmju un kompetenču apgūšanu visā cilvēka mūža laikā un reaģējot uz pašreizējām un nākotnes darba tirgus vajadzībām, kā arī kas sasaucas ar Savienības pamatmērķiem un valstu mērķiem 2030. gadam prasmju jomā. Lai nodrošinātu kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību, tai skaitā profesionālo izglītību un apmācību, uzlabotu izglītības rezultātus un iespējas attīstīt prasmes un kompetences, tostarp tādas, kas vajadzīgas ceļā uz zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā arī nodrošinātu piekļuvi digitālajām mācībām, valodu apguvei (piemēram, bēgļiem, arī no Ukrainas, vai lai atvieglotu piekļuvi darba tirgum pārrobežu reģionos) un uzņēmējdarbības prasmju apgūšanu, dalībvalstīm būtu arī jāmodernizē savas izglītības un apmācības sistēmas un tajās jāveic investīcijas. Lai izglītības un apmācības sistēmās novērstu strukturālās nepilnības un uzlabotu šo sistēmu kvalitāti un

atbilstību darba tirgus vajadzībām, tostarp, sniedzot mērķtiecīgu finansiālu un tehnisku atbalstu, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, izglītības un apmācības pakalpojumu sniedzējiem, uzņēmumiem un citām ieinteresētajām personām. Tas arī palīdzētu īstenot zaļo un digitālo pārkārtošanos, novēršot prasmju neatbilstību un darbaspēka trūkumu, tostarp attiecībā uz darbībām, kas saistītas ar neto nulles emisiju industrijām un digitālajām industrijām, tostarp tām, kas ir būtiskas ES ekonomiskajai drošībai, un darbībām, kas saistītas ar zaļo pārkārtošanos, piemēram, atjaunīgās enerģijas izvēršanu vai ēku renovāciju.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai risinātu problēmjautājumus saistībā ar jauniešu izglītības rādītājiem, jo īpaši pamatprasmju jomā. Ir jārīkojas, lai risinātu problēmas saistībā ar skolotāja profesija, tostarp tās pievilcību, skolotāju trūkuma novēršanu un nepieciešamību ieguldīt skolotāju un pasniedzēju digitālajās prasmēs. Turklāt, lai liktu pamatus pielāgošanās spējai un noturībai visa mūža garumā, izglītības un apmācības sistēmām būtu visiem izglītojamajiem jānodrošina pamatkompetences, ieskaitot pamatprasmes un digitālās prasmes, kā arī caurviju prasmes un kritisko domāšanu dezinformācijas kontekstā, un vienlaikus jānodrošina, ka skolotāji ir gatavi izglītojamajos minētās prasmes attīstīt. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta darbspējīga vecuma pieaugušo piekļuve apmācībai, jāpalielina arī darba devēju informētība par to, cik svarīga ir mūžizglītībai labvēlīga darba vide, un jāstiprina indivīdu centieni un motivācija mācīties, tostarp, attiecīgā gadījumā nodrošinot individuālus mācību kontus, un nodrošinot to pārnesamību profesionālu pāreju laikā, kā arī uzticamu apmācības kvalitātes novērtēšanas sistēmu. Dalībvalstīm būtu jāizskata iespējas mūžizglītības un nodarbināmības veicināšanas nolūkos izmantot mikroapliecinājumus. Lai atbalstītu godīgu un taisnīgu pārkārtošanos visiem, stiprinātu nodarbinātību un sociālos rezultātus un ražīgumu, risinātu darba tirgus nepilnības un prasmju neatbilstību, uzlabotu ekonomikas vispārējo noturību pret satricinājumiem un atvieglotu iespējamos pielāgojumus, dalībvalstīm būtu jādod iespēja ikvienam paredzēt darba tirgus vajadzības un labāk tām pielāgoties, it īpaši ar pastāvīgu prasmju pilnveidi un pārkvalificēšanos un ar integrētas ievirzes un konsultāciju nodrošināšanu.

Dalībvalstīm būtu jāveicina vienlīdzīgas iespējas visiem, novēršot nevienlīdzību izglītības un apmācības sistēmās, tostarp reģionālā pārklājuma ziņā. Jo īpaši bērniem būtu jānodrošina piekļuve cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai agrīnajai pirmsskolas izglītībai un aprūpei saskaņā ar jaunajiem "Barselonas mērķrādītājiem" un Eiropas Garantijas bērniem dalībvalstīm būtu jāpaaugstina vispārējais kvalifikācijas līmenis, jāsamazina to personu skaits, kuras priekšlaicīgi pamet izglītību un apmācību, jāatbalsta nelabvēlīgā situācijā esošu grupu un attālu reģionu bērnu vienlīdzīga piekļuve izglītībai, jāpalielina profesionālās izglītības un apmācības (PIA) pievilcīgums, jāatbalsta piekļuve terciārajai izglītībai un tās beigšana un jāpalielina zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) absolventu skaits gan PIA, gan augstākajā izglītībā, jo īpaši sievietēm. Ņemot vērā to nozīmi ES nākotnes inovācijas potenciāla veicināšanā, būtu jāatbalsta arī izglītības augstākais sniegums un izcili rezultāti. Dalībvalstīm būtu jāveicina jauniešu pāreja no izglītības uz nodarbinātību, izmantojot kvalitatīvu stažēšanos un māceklību, kā arī jāpalielina pieaugušo līdzdalība tālākizglītībā, jo īpaši to izglītojamo vidū, kas nāk no nelabvēlīgas vides un ir vismazāk kvalificēti, novēršot ar dzimumu saistītus un citus šķēršļus, kas var ietekmēt viņu piekļuvi un līdzdalību. Ņemot vērā digitālās, zaļās un novecojošās sabiedrības jaunās prasības, dalībvalstīm būtu jāuzlabo un jāpaplašina sākotnējās un tālākās PIA elastīgu iespēju piedāvājums un ieviešana, jāstiprina darba vidē balstītas mācības savās PIA sistēmās, tostarp ar piekļūstamu, kvalitatīvu un efektīvu māceklību, un jāatbalsta mazkvalificēti pieaugušie, kas saglabā savu nodarbināmību. Būtu jānodrošina apmācības iespējas, lai darba ņēmēji varētu piedalīties mācību programmās darba laikā (un darba ņēmējiem par to nebūtu jāmaksā). Turklāt dalībvalstīm būtu jāuzlabo terciārās izglītības un attiecīgā gadījumā pētniecības sasaiste ar darba tirgu, jāuzlabo prasmju pārraudzība un prognozēšana, jāvairo prasmju un kvalifikāciju – arī ārvalstīs iegūto – redzamība un salīdzināmība, kā arī jānodrošina konsekventāka ES mēroga klasifikāciju (t. i., *ESCO*) izmantošana, kā arī jāpalielina iespējas atzīt un apstiprināt prasmes un kompetences, kas iegūtas ārpus formālās izglītības un apmācības, un tam būtu jāattiecas arī uz bēgļiem un personām, kam piešķirta pagaidu aizsardzība. Papildus ES iekšzemes darbaspēka neizmantotā potenciāla izmantošanai talantu un prasmju piesaistīšana no valstīm ārpus ES, izmantojot pārvaldītu migrāciju, novēršot ekspluatējošus darba nosacījumus un cīnoties pret nedeklarētu darbu, arī var palīdzēt novērst prasmju un darbaspēka trūkumu, tostarp tos, kas saistīti ar zaļo un digitālo pārkārtošanos, piemēram, *STEM* nozarēs un veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpē.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem un neaktīviem cilvēkiem reāla, savlaicīga, koordinēta un individuāli pielāgota palīdzība, kuras pamatā ir atbalsts darba meklēšanai, apmācība, prasmju pilnveide un pārkvalifikācija un piekļuve citiem atbalsta pakalpojumiem, un īpaša uzmanība būtu jāpievērš cilvēkiem neaizsargātās situācijās un cilvēkiem, kurus skārusi zaļā un digitālā pārkārtošanās vai darba tirgus satricinājumi. Lai būtiski samazinātu un novērstu ilgstošu un strukturālu bezdarbu, iespējami drīz – ne vēlāk kā 18 mēnešu laikā pēc bezdarba iestāšanās – būtu jāievieš konkrēti pasākumi, kuros ietilpst padziļināts bezdarbnieku individuālais novērtējums. Jauniešu bezdarbam un jautājumam par tiem jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, būtu jāturpina pievērsties ar izglītības un apmācības priekšlaicīgas pārtraukšanas novēršanu un strukturāliem uzlabojumiem pārejā no mācībām uz darbu, arī pilnībā īstenojot pastiprinātu

Garantiju jauniešiem, kurai arī būtu jāatbalsta kvalitatīvas jauniešu nodarbinātības iespējas. Turklāt dalībvalstīm būtu jāpastiprina centieni un it īpaši jāuzsver tas, kā zaļā un digitālā pārkārtošanās sniedz jaunu nākotnes perspektīvu un iespējas jauniešiem ienākt un palikt darba tirgū.

Dalībvalstīm būtu jātiecas novērst šķēršļus un atturošus faktorus un jānodrošina stimuli dalībai darba tirgū, jo īpaši tiem sabiedrības locekļiem, kam ir zemi ienākumi, kas ir otri pelnītāji (kas bieži ir sievietes) un kas ir visvairāk attālināti no darba tirgus. Ņemot vērā lielo darbaspēka trūkumu konkrētās profesijās un nozarēs (jo īpaši *STEM* nozarēs, IKT, veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpē, izglītībā, transportā un būvniecībā), dalībvalstīm būtu jāpalīdz veicināt darbaspēka piedāvājumu, jo īpaši, veicinot adekvātas algas un godīgus darba nosacījumus, nodrošinot, ka nodokļu un pabalstu sistēmu izstrāde veicina līdzdalību darba tirgū un ka aktīva darba tirgus politika ir efektīva un pieejama, ievērojot sociālo partneru lomu un autonomiju. Dalībvalstīm būtu arī jāatbalsta darba vide, kas ir pielāgota personām ar invaliditāti, tostarp, izmantojot mērķtiecīgu finansiālo un tehnisko atbalstu, informāciju, izpratnes veicināšanu un pakalpojumus, kas ļauj minētajām personām piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē. Būtu jānovērš vīriešu un sieviešu nodarbinātības un darba samaksas atšķirības, kā arī dzimumu stereotipi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina dzimumu līdztiesība un lielāka sieviešu dalība darba tirgū, arī nodrošinot vienlīdzīgas iespējas un karjeras izaugsmi un novēršot šķēršļus, kas kavē piekļuvi līderībai visos lēmumu pieņemšanas līmeņos, kā arī risinot vardarbības un aizskaršanas problēmas darbā, kuras galvenokārt ietekmē sievietes. Būtu jānodrošina vienāds atalgojums par vienādu vai līdzvērtīgu darbu un atalgojuma pārredzamība. Būtu jāveicina gan sieviešu, gan vīriešu darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošana, jo īpaši, nodrošinot piekļuvi cenas ziņā pieejamai, kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei un agrīnas pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumiem, kā arī īstenojot atbilstošu politiku, kas ņem vērā digitalizācijas radītās pārmaiņas darba pasaulē. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka vecākiem un citām personām ar aprūpes pienākumiem ir iespēja izmantot piemērotu atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ un elastīgu darba režīmu, kas tiem ļautu panākt līdzsvaru starp darbu, ģimenes un privāto dzīvi un sekmētu tādu minēto tiesību izmantošanu, kas būtu līdzsvarota starp vecākiem.

7. pamatnostādne. Uzlabot darba tirgu darbību un sociālā dialoga efektivitāti

Lai gūtu labumu no dinamiska un ražīga darbaspēka un jauniem darba organizācijas un uzņēmējdarbības modeļiem, dalībvalstīm būtu jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem jautājumā par taisnīgiem, pārredzamiem un paredzamiem darba apstākļiem un par tiesību un pienākumu līdzsvarošanu. Tām būtu jāmazina un jānovērš darba tirgus segmentācija, jācīnās pret nedeklarētu darbu un fiktīvu pašnodarbinātību un jāveicina pāreja uz beztermiņa nodarbinātības formām. Nodarbinātības aizsardzības noteikumiem, darba tiesībām un iestādēm būtu jānodrošina gan piemērota vide, kas sekmē pieņemšanu darbā, gan tas, ka darba devējiem ir elastība, kas vajadzīga, lai ātri pielāgotos ekonomiskās situācijas izmaiņām, vienlaikus aizsargājot darba ņēmēju darba tiesības un nodrošinot sociālo aizsardzību, pienācīga līmeņa drošību un veselīgu, drošu un labi pielāgotu darba vidi visiem darbiniekiem. Sekmējot elastīgu darba režīmu (piemēram, tāldarba) izmantošanu, var panākt augstāku nodarbinātības līmeni un iekļaujošākus darba tirgus. Turklāt dalībvalstīm būtu jāatbalsta darba ņēmēji, uzņēmumi un citi digitālās pārveides dalībnieki, tostarp, veicinot ētiska un uzticama mākslīgā intelekta (MI) rīku ieviešanu. Tā var būt gan politika, gan darbinieku prasmju pilnveide un pārkvalifikācija jaunām profesijām, gan stimuli uzņēmumiem izstrādāt un ieviest tehnoloģijas, kas var palielināt ražīgumu, papildināt cilvēku darbaspēku un mazināt darbaspēka trūkumu kritiski svarīgās nozarēs. Kopumā, un jo īpaši klimata pārmaiņu un digitālās pārveides kontekstā, ir svarīgi nodrošināt, lai tiktu ievērotas darba ņēmēju tiesības attiecībā uz darba apstākļiem (tostarp darba laiku, darba režīmu, kurā ņem vērā tādus faktorus kā karstuma viļņi), garīgo veselību darbā un darba un privātās dzīves līdzsvaru. Būtu jānovērš darba attiecības, kas rada nestabilus darba nosacījumus, tostarp gadījumi, kuros iesaistīti platformu darbinieki, nodrošinot taisnīgumu, pārredzamību un pārskatatbildību algoritmu izmantošanā un apkarojot nestandarta līgumu ļaunprātīgu izmantošanu. Nepamatotas atlaišanas gadījumā vajadzētu būt nodrošinātām iespējām izmantot efektīvu un objektīvu strīdu izšķiršanas kārtību un tiesībām uz tiesisko aizsardzību, kas attiecīgā gadījumā ietver arī adekvātu kompensāciju.

Ar politiku būtu jātiecas uzlabot un atbalstīt dalību darba tirgū, atbilstību starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū un profesionālās pārejas darba tirgū, kā arī ņemot vērā demogrāfisko pārmaiņu kontekstu un arī mazāk attīstītos reģionos. Dalībvalstīm būtu iedarbīgi jāaktivizē tie, kuri var piedalīties darba tirgū, un jāsniedz tiem šādas iespējas, it īpaši nepietiekami pārstāvētām grupām, piemēram, sievietēm un jauniešiem, kā arī cilvēkiem neaizsargātās situācijās, piemēram, mazkvalificētiem cilvēkiem un ilgtermiņa bezdarbniekiem, personām ar invaliditāti, cilvēkiem ar migrantu izcelsmi, tostarp personām, kurām piešķirts pagaidu aizsardzības statuss, cilvēkiem no marginalizētām romu kopienām un gados vecākiem darba ņēmējiem. Dalībvalstīm būtu jāstiprina aktīvas darba tirgus politikas darbības joma un rezultativitāte, paplašinot tās mērķus, mērķauditorijas sasniegšanas pasākumus un tvērumu un nodrošinot politikas labāku sasaisti ar sociālajiem pakalpojumiem, apmācību un ienākumu atbalstu bezdarbniekiem, kamēr tie meklē darbu un pamatojoties uz viņu tiesībām

un pienākumiem. Dalībvalstīm būtu pēc iespējas labāk jāizmanto ES finansējums un tehniskais atbalsts, lai uzlabotu valsts nodarbinātības dienestu spēju sniegt savlaicīgu un individuāli pielāgotu palīdzību darba meklētājiem, reaģēt uz pašreizējām un turpmākām darba tirgus vajadzībām un īstenot uz sniegumu balstītu pārvaldību, atbalstot to spēju izmantot datus un digitālās tehnoloģijas. Šajā ziņā liela nozīme ir arī privātiem nodarbinātības dienestiem.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina bezdarbniekiem tiesības uz adekvātiem saprātīga ilguma bezdarbnieka pabalstiem atbilstoši viņu iemaksām un valsts noteikumiem par tiesībām saņemt bezdarbnieka pabalstu. Bezdarbnieka pabalstiem nevajadzētu atņemt motivāciju ātri atgriezties darba tirgū, un tie būtu jāpapildina ar aktīvu darba tirgus politiku, tostarp prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas pasākumiem, ņemot vērā arī darbaspēka un prasmju trūkumu.

Būtu jāpalielina un pienācīgi jāatbalsta izglītojamo, mācekļu un darba ņēmēju mobilitāte, jo īpaši profesionālās izglītības un apmācības apguvējiem ar mazāku mobilitātes pieredzi, lai uzlabotu viņu prasmes un nodarbināmību, pilnībā izmantojot Eiropas darba tirgus potenciālu un veicinot ES līmeņa konkurētspēju, vienlaikus novēršot mobilitātes iespējamo negatīvo demogrāfisko ietekmi (tostarp intelektuālā darbaspēka emigrāciju). Būtu jārisina problēmas saistībā ar darbaspēka mobilitāti ES iekšienē, tostarp procedūras profesionālo kvalifikāciju atzīšanai vai iegūto sociālā nodrošinājuma tiesību pārnešanai. Būtu jānodrošina taisnīgi un pienācīgi nosacījumi visiem, kas veic pārrobežu darbības, izvairoties no diskriminācijas un nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi, īstenojot valsts un ES tiesību aktus un pastiprinot administratīvo sadarbību starp valstu pārvaldes iestādēm attiecībā uz mobilajiem darba ņēmējiem, kas saņem palīdzību no Eiropas Darba iestādes.

Gadījumos, kad sabiedrības veselības apsvērumu dēļ tiek uz laiku slēgtas robežas, būtu jāatbalsta kritiskās profesijās nodarbināto, pārrobežu darba ņēmēju, sezonas darbinieku un darbā norīkotu darba ņēmēju mobilitāte. Dalībvalstīm būtu jāuzlabo likumīgas migrācijas ceļi un jānodrošina efektīva integrācijas politika darba ņēmējiem un viņu ģimenēm, kas ietver izglītību un apmācību, tostarp valodu apmācību, nodarbinātību, veselību un mājokļus, saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem un praksi.

Dalībvalstīm būtu arī jācenšas radīt piemērotus apstākļus jauniem darba veidiem un metodēm, izmantojot savu darbvietu radīšanas potenciālu un vienlaikus nodrošinot to atbilstību esošajām sociālajām tiesībām. Tām būtu jāsniedz padomi un norādījumi par tiesībām un pienākumiem, kas piemērojami attiecībā uz nestandarta līgumiem un jauniem darba veidiem, piemēram, darbam ar digitālo darba platformu un tāldarba starpniecību. Šajā sakarā būtiska nozīme varētu būt sociālajiem partneriem, tālab dalībvalstīm būtu jāsniedz tiem atbalsts attiecībā uz to cilvēku uzrunāšanu un pārstāvību, kuri strādā nestandarta darbu vai jauniem darba veidiem. Dalībvalstīm būtu arī jāapsver iespēja sniegt atbalstu izpildes panākšanai, piemēram, sniedzot vadlīnijas vai rīkojot īpašas apmācības darba inspekcijām saistībā ar problēmām, kas izriet no tādiem jauniem darba organizēšanas veidiem, tostarp digitālo tehnoloģiju un MI izmantošanu, piemēram algoritmiskā pārvaldība, darba ņēmēju uzraudzība un tāldarbs. Tiesību uz informāciju un konsultācijām efektīvai īstenošanai, kā arī koplīguma sarunām ir būtiska nozīme darba ņēmēju tiesību pilnveidošanā un ievērošanā digitalizācijas procesu kontekstā, kā arī saistībā ar MI un algoritmu izmantošanu darba organizācijā un darba attiecībās.

Pamatojoties uz valstīs pastāvošo praksi, dalībvalstīm pēc apspriešanās un ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem būtu jāveicina demokrātija darbā un jānodrošina labvēlīga vide divpusējam un trīspusējam sociālajam dialogam visos līmeņos, tostarp koplīguma sarunām, publiskajā un privātajā sektorā saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi, vienlaikus ievērojot to autonomiju. Dalībvalstīm būtu sistemātiski, jēgpilni un savlaicīgi jāiesaista sociālie partneri nodarbinātības, sociālās un attiecīgā gadījumā ekonomikas un citas publiskās politikas izstrādē un īstenošanā, tostarp likumā noteiktās minimālās algas noteikšanā un pārskatīšanā. Dalībvalstīm būtu jāveicina plašāks darba koplīguma slēgšanas sarunu tvēruma līmenis, tostarp, veicinot sociālo partneru spēju veidošanu un stiprināšanu, jānodrošina efektīvas koplīguma sarunas visos attiecīgajos līmeņos un jāveicina koordinācija starp tiem. Sociālie partneri būtu jāmudina vest sarunas par kolektīviem līgumiem un slēgt šādus līgumus viņiem būtiskos jautājumos, pilnībā respektējot viņu autonomiju un tiesības uz kolektīvo rīcību. Sociālajiem partneriem ir izšķiroša loma tādu līdzsvarotu risinājumu izstrādē un īstenošanā, kas atvieglo taisnīgu pārkārtošanos uz dekarbonizētu ekonomiku.

Vajadzības gadījumā un pamatojoties uz valstīs pastāvošo praksi, dalībvalstīm būtu jāņem vērā attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju pieredze nodarbinātības un sociālajos jautājumos.

8. pamatnostādne. Veicināt vienlīdzīgas iespējas visiem, sekmēt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību

Dalībvalstīm, ieviešot iedarbīgus pasākumus, kuri izskaustu visu veidu diskrimināciju un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas visiem un it īpaši darba tirgū nepietiekami pārstāvētām grupām, būtu jāsekmē visiem pieejami iekļaujoši darba tirgi, pienācīgu uzmanību pievēršot arī reģionālajai un teritoriālajai dimensijai. Tām būtu jānodrošina, lai pret visiem neatkarīgi no dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas būtu vienāda attieksme attiecībā uz nodarbinātību, palīdzību darba meklētājiem, sociālo aizsardzību, veselības aizsardzību, agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi, ilgtermiņa aprūpi, izglītību un piekļuvi precēm un pakalpojumiem, tostarp mājoklim.

Sekmējot sociālo iekļaušanu un augšupēju sociālo mobilitāti, stimulējot dalību darba tirgū, atbalstot sociālās investīcijas, apkarojot nabadzību un sociālo atstumtību un novēršot nevienlīdzību, kā arī veidojot savas nodokļu un pabalstu sistēmas un novērtējot politikas distributīvo ietekmi, dalībvalstīm būtu jāmodernizē sociālās aizsardzības sistēmas, lai nodrošinātu adekvātu, iedarbīgu, efektīvu un ilgtspējīgu sociālo aizsardzību visos mūža posmos. Vispārīgu pieeju papildināšana ar mērķtiecīgām pieejām uzlabos sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti. Sociālās aizsardzības sistēmu modernizācijas mērķim vajadzētu arī uzlabot to noturību pret daudzveidīgām problēmām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš neaizsargātām mājsaimniecībām, kuras skar zaļā un digitālā pārkārtošanās un augstā dzīves dārdzība, tostarp mājokļa un enerģijas izmaksas. Dalībvalstīm būtu jāturpina novērst nepilnības darba ņēmēju un pašnodarbināto personu piekļuvē sociālajai aizsardzībai, ņemot vērā nestandarta nodarbinātības veidu pieaugumu.

Dalībvalstīm būtu jāizstrādā un jāintegrē trīs aktīvas iekļaušanas virzieni: pienācīgs ienākumu atbalsts, iekļaujoši darba tirgi un piekļuve kvalitatīviem atbalsta pakalpojumiem, kuri atbilst individuālām vajadzībām. Sociālās aizsardzības sistēmām būtu jānodrošina adekvāti minimālo ienākumu pabalsti ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, un, rosinot cilvēkus aktīvi piedalīties darba tirgū un sabiedrības dzīvē un viņus atbalstot, jāveicina sociālā iekļaušana, arī mērķtiecīgi sniedzot sociālos pakalpojumus. Cenas ziņā pieņemamu, piekļūstamu mājokļu un kvalitatīvu pakalpojumu – piemēram, pirmsskolas izglītības un aprūpes, ārpusskolas aprūpes, izglītības, apmācības un veselības un ilgtermiņa aprūpes, – pieejamība ir obligāts nosacījums vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai. Saskaņā ar Savienības pamatmērķiem un valstu mērķiem 2030. gadam nabadzības samazināšanas jomā īpaša uzmanība būtu jāpievērš nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai, tai skaitā nodarbinātu personu nabadzības apkarošanai. Ar visaptverošiem un integrētiem pasākumiem būtu it īpaši jāmazina bērnu nabadzība un sociālā atstumtība, tostarp, pilnībā ieviešot Eiropas Garantiju bērniem. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ikvienam – arī bērniem – ir piekļuve kvalitatīviem būtiskajiem pakalpojumiem. Tiem, kas nonākuši grūtībās vai kas ir neaizsargātā situācijā, tām būtu jānodrošina arī piekļuve adekvātiem un cenas ziņā pieejamiem mājokļiem, tostarp sociālajiem mājokļiem, vai palīdzībai mājokļa nodrošināšanā. Tām būtu jānodrošina taisnīga pārkārtošanās uz tīru enerģiju un jārisina jautājums par enerģētisko nabadzību, kas enerģijas cenu kāpuma dēļ kļūst par aizvien nozīmīgāku nabadzības veidu, attiecīgā gadījumā arī īstenojot mērķtiecīgus pagaidu ienākumu atbalsta pasākumus. Dalībvalstīm attiecīgā gadījumā būtu efektīvi jāizmanto ES finansējums un tehniskais atbalsts, lai ieguldītu sociālajos mājokļos vai palīdzībā mājokļa nodrošināšanā, mājokļu renovācijā un papildu pakalpojumos, kā arī risinātu steidzamo vajadzību pēc cenas ziņā pieejamiem un adekvātiem mājokļiem. Saistībā ar minētajiem pakalpojumiem būtu jāņem vērā personu ar invaliditāti īpašās vajadzības, tai skaitā piekļūstamība. Bezpajumtniecības jautājums būtu īpaši jārisina ar preventīviem pasākumiem un sekmējot piekļuvi pastāvīgam mājoklim, un sniedzot veicinošus atbalsta pakalpojumus.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina savlaicīga piekļuve augstas kvalitātes profilaktiskai un ārstnieciskai veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei par pieņemamu cenu, vienlaikus ilgtermiņā nodrošinot to ilgtspēju. Ņemot vērā pieaugošo pieprasījumu pēc ilgtermiņa aprūpes, kas saistīta arī ar demogrāfiskajām pārmaiņām, būtu jānovērš pietiekamības atšķirības, kā arī darbaspēka trūkums un slikti darba nosacījumi.

Ņemot vērā Krievijas agresijas karu pret Ukrainu un saskaņā ar Padomes Direktīvas 2001/55/EK ([1]) aktivizēšanu dalībvalstīm būtu jāturpina piedāvāt pietiekams aizsardzības līmenis pārvietotajām personām no Ukrainas. Tām būtu arī jāīsteno pasākumi, kas nepieciešami saistībā ar nepavadītiem nepilngadīgajiem. Būtu jānodrošina, ka pārvietotajiem bērniem ir piekļuve pirmsskolas izglītībai un aprūpei, kā arī citiem galvenajiem pakalpojumiem saskaņā ar Eiropas Garantiju bērniem.

([1]) Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001., 12. lpp.).

Saistībā ar dzīves ilguma palielināšanos un demogrāfiskajām izmaiņām dalībvalstīm būtu jānodrošina pensiju sistēmu adekvātums un ilgtspēja darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, sniedzot sievietēm un vīriešiem vienlīdzīgas iespējas iegūt un uzkrāt pensiju tiesības, arī izmantojot papildu shēmas, lai nodrošinātu pienācīgus ienākumus vecumdienās. Pensiju reformas būtu jāatbalsta ar politiku, kuras mērķis ir mazināt sieviešu un vīriešu pensiju atšķirību, veicināt aktīvas un veselīgas vecumdienas un pagarināt darba mūža ilgumu, piemēram, paaugstinot faktisko pensionēšanās vecumu, it īpaši, atvieglojot vecāku darba ņēmēju līdzdalību darba tirgū un nodrošinot viņu vajadzībām pielāgotus darba apstākļus. Dalībvalstīm vajadzētu izveidot konstruktīvu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām un būtu pakāpeniski jāievieš reformas.